

Молитва за прославу Ісповідника Віри Патріярха Йосифа

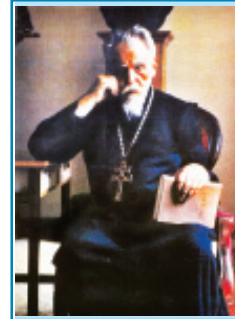
Пресвята Тройце, слава і хвала Тобі за ласки, уділені Пастирю Української Католицької Церкви, Служі Божому Йосифу Сліпому, і за те, що в ньому Ти дала нам світлий зразок непохитності у вірі і геройської витривалості оборонця Твоєї переслідуваної Церкви і правдивого свідка розп'ятого Христа впродовж 18 довгих років сибірської каторги.

Через його заслуги і посередництво, дай нам силу йти за Христом хресною дорогою і допоможи нам одержати ласку, якої дуже потребуємо і про яку сьогодні прохаємо (сказати яку), щоб ця випрошена ласка стала спонукою піднесення на Престоли Твого доброго, сильного, вірного сина Твоєї Церкви.

Бо Тобі належить усяка слава, честь і поклонення, Отцю, і Сину, і Святому Духові, нині, і повсякчас, і на віки віків. Амінь.

Дизайн та друк:
Товариство українців католиків "Свята Софія"
7911 Whitewood Rd., Elkins Park, PA 19027.
Тел.: 215-635-1555
веб-сторінка: <http://stsofia.us>
електронна адреса: st.sophiara@yahoo.com

Центр Студій спадщини Патріярха Йосифа Сліпого

7911 Whitewood Rd.
Elkins Park PA 19027
215-635-1555

Обіжник Ч.5 Зима 2014

Наукова конференція «Патріярх Йосиф Сліпий і сучасність» в Івано-Франківську

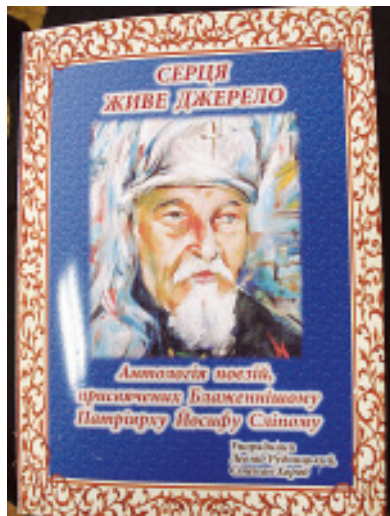

Ректор Прикарпатського університету професор Ігор Цепенда, Президент ТСС А академік Леонід Рудницький, секретар Митрополита Івано-Франківського о. Микола Семчишин, зав. кафедри релігієзнавства, теології і культурології о. проф. Святослав Кияк, Блаженніший Любомир Гузак, Митрополит-Архієпископ Володимир Війтишин, проректор університету професор Василь Марчук. (світлина: Л. Бублик)

16 жовтня 2013 року, в Івано-Франківську відбулася міжнародна наукова конференція «Патріярх Йосиф Сліпий і сучасність» на пошанування 120-ї річниці від дня народження Глави Української Греко-Католицької Церкви Патріярха Кардинала Йосифа Сліпого. До організації цієї важливої зустрічі науковців, діячів Церкви та студентства долучилися: Наукове товариство ім. Тараса Шевченка, Українська асоціація релігієзнавців, Релігійне Товариство Українців Католиків «Свята

Софія» у США (ТСС А), Івано-Франківська Митрополія УГКЦ, Івано-Франківська обласна державна адміністрація. Міжнародну конференцію гостинно приймав у своїх стінах головний організатор – Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника.

Надзвичайної ваги і особливого духу науковій зустрічі додала присутність та активна участь у роботі конференції сподвижника Патріярха Сліпого – Блаженнішого Любомира Гузара; Архієпископа і Митрополита Івано-Франківського УГКЦ Володимира Війтишина; Академіка Національної академії наук України професора Леоніда Рудницького. Після вступного вітального слова до високих гостей та учасників наукової конференції Ректора Прикарпатського університету професора Ігоря

Цепенди, Блаженніший Любомир Гузар поділився особистими спогадами про співпрацю з Патріярхом Йосифом, що було сприйняте слухачами з величезним захопленням. На загальне прохання учасників та гостей конференції, професор Леонід Рудницький також розповів про те, яким Патріярх був у шоденному житті, наскільки вимогливо ставився до себе і до соратників, якої особливої ваги надавав науці і шоденній невтомній праці для добра Церкви й України.

Науковці, котрі виступали на конференції, торкалися у своїх доповідях найрізноманітніших аспектів, пов'язаних із життям та діяльністю Патріярха Сліпого: його співпраці з НТШ (академік Леонід Рудницький), взаємин із Ватиканом (Преосвященний Софрон Мудрий), його ісповідництва віри (о.проф. Святослав Кияк), археологічних зацікавлень митрополита (к.і.н. Ігор Коваль), його діяльності як організатора наукової та освітньо-виховної праці українських університетів в Україні та діаспорі (к.п.н. Любов Генік), його ролі в контексті музичної культури української діаспори (проф. Ганна Карась), проводили паралелі між Патріярхом та Тарасом Шевченком (д-р Ірина Іванкович), його сподвижниками-священиками УГКЦ в підпіллі (доцент Петро Арсенич).

Міжнародна наукова конференція, присвячена Патріярхові Йосифові Сліпому, пройшла на винятково високому рівні. Усі доповідачі та дискусанти підкреслювали надзвичайну сучасність ідей Патріярха та необхідність глибокого дослідження і популяризації його життя і творчості, особливо з'ясування не відомих до наших днів сторінок його трагічної і водночас звитязної долі.

Делегація від Релігійного Товариства Українців Католиків «Свята Софія» США у складі Голови ТСС академіка Леоніда Рудницького, Голови Представництва ТСС в Україні професора Андрія Диди та Прес-секретаря Представництва доктор Людмила Бублик взяла участь у презентації третього, доповненого видання антології поезій «Серця живе джерело...», присвячених Йосифові Сліпому.

(Закінчення на ст. 10)

Отець Тарас Бублик виступив із доповіддю про Патріярха Йосифа Сліпого та проблему легалізації УГКЦ в СРСР, порушивши складну і глибоку проблему, остаточно не з'ясовану до нинішнього дня. Виступи доповідачів викликали жваву дискусію, яка продовжувалася навіть після офіційного закінчення Круглого столу. Особливу атмосферу, в якій проходив Круглий стіл, присвячений Патріярхові Йосифу Сліпому, створили несподівані обставини – у головному будинку УКУ вимкнули світло, тому зустріч відбувалася при свічках.

Учасники Круглого столу (світлина: прес-служба УКУ)

*Людмила Бублик
Прес-секретар Представництва ТСС А в Україні*

Наукова конференція «Патріярх Йосиф Сліпий і сучасність» в Івано-Франківську

(Продовження зі ст. 1)

Антологія побачила світ завдяки фінансовій підтримці Товариства «Свята Софія» США. Упорядники академік Леонід Рудницький та професор Степан Хороб, презентуючи нововидану книжку, підкреслили її важливість, вчасність та новаторство: дотепер мало говорилося про релігійний аспект української літератури. Випущена антологія показує глибоку духовність українців, доводить світову славу Патріярха Йосифа (в антології поміщені також твори закордонних авторів) та його понадконфесійність (подано, між іншим, поезію православного священика). Користуючись нагодою, Л.Рудницький висловив особливу вдячність Ірині Іванкович, яка значною мірою доклалася до випуску антології та збагатила її своїм науковим есеєм.

Під час презентації цього вартісного видання було вкотре підкреслено велику любов і підтримку Патріярха звичайними людьми – вірними УГКЦ в цілому світі, яка додавала йому сили в тяжких умовах радянських лагерів і значною мірою причинилася до вистражданого звільнення у 1963 році.

У ході робочого дня конференції Голова ТСС Леонід Рудницький дав інтерв'ю для місцевого телебачення «Галичина», регіонального державного радіо та поширене інтерв'ю для газети «Галичина».

*Людмила Бублик
Прес-секретар Представництва ТСС А в Україні*

Круглий стіл, присвячений 50-літтю звільнення Патріярха Йосифа Сліпого з ув'язнення

15 жовтня 2013 року, у кімнаті-музеї Патріярха Йосифа Сліпого в Українському Католицькому Університеті у Львові, в рамках гуманістичної секції НТШ і святкувань 50-річчя заснування УКУ в Римі, відбувся Круглий стіл, присвячений 50-літтю звільнення Патріярха Йосифа Сліпого з ув'язнення.

Головуючий Круглого столу академік Леонід Рудницький відкрив засідання доповіддю «Патріярх Йосиф Сліпий і НТШ», поділився спогадами про тісну співпрацю з Патріярхом. Зазначив при цьому, що Йосиф Сліпий був переконаний, що з огляду на велетенську працю, здійснену НТШ від грудня 1873 року, Товариство можна вважати справжньою академією наук.

Доктор Світлана Гуркіна розповіла про архіпастирську діяльність митрополита Сліпого напередодні офіційної ліквідації УГКЦ. При цьому відзначила надзвичайну працьовитість Патріярха, про що свідчать збережені в архівах щоденники Йосифа Сліпого. Для прикладу доповідачка навела записи, згідно з якими у переддень арешту Йосиф Сліпий мав запланованих 15 справ до полагодження, а в день арешту – 26, у тому числі душпастирські і навіть господарські справи.

Молода науковець Оксана Пужаковська розповідала на прикладі митрополита Йосифа Сліпого про способи комунікації між ув'язненим та репресованим духовенством і вірними Греко-Католицької Церкви. Зокрема, навела цікавий факт, що ув'язнені священники про важливі справи розмовляли між собою латиною, щоби їх не могли зрозуміти підслані агенти КДБ. Звернула увагу присутніх також на ретельність і вимогливість до себе Патріярха, навіть в умовах ув'язнення: відомий факт, коли Патріярх підготував і передав на свободу паку листів – майже 600 штук, кожен з яких був пронумерований, відповідно складений і запакований, а всі разом – охайно зв'язані. Наголосила також на екуменічності Богослужінь Патріярха, які він під загрозою смерті провадив в ув'язненні, на виконанні ним свого душпастирського обов'язку: митрополит вінчав наречених, хрестив дітей, причащав вірних, провадив курси теології та багато іншого.

Жваво обговорювалася доповідь доктор Марії Горячої, яка приблизила учасникам Круглого столу справу звільнення митрополита Йосифа Сліпого у 1963 році. При цьому вона зазначила, що є різні версії щодо того, хто ж найбільшою мірою причинився до звільнення Патріярха, констатувала, що донині цей факт остаточно не з'ясовано, між іншим через те, що московські архіви КДБ надалі закриті для наукового опрацювання. Документи, до яких є доступ, свідчать, що до справи звільнення Патріярха було залучено дуже різноманітні сили на всіх можливих щаблях як політичної, так і світської влади багатьох держав, активно домагалися звільнення свого проводиря вірні УГКЦ в цілому світі.

В'язень та вигнанець (Ісаїя 53:3-4, LXX)

Д-р Андрій Томас КАНЯ,
Директор духовності у Aquinas College, Маннінг
(Австралія).

Правда про «пророцтва» Морриса Веста щодо Папи східного (візантійського) обряду. Часом правда більше бентежить, аніж фікція.

Морриса Веста часто возвеличують як свого роду пророка, який імовірно передбачив вибір Кардинала Кароля Войтили на Папський престіл. Насправді ж, книга австралійського письменника побудована на життєвих історіях людей з іншої частини Східної Європи. Коментар д-ра Андрія Кани подає докази цьому твердженню, а також висвітлює тиск, якого зазнала Католицька Церква у Східній Європі, особливо в Україні за часів Сталінського режиму.

Замість вступного слова: Декілька цитат із фільму «Постоли рибалки» за мотивами однойменної книги Морриса Веста (сценарій 1968 року)

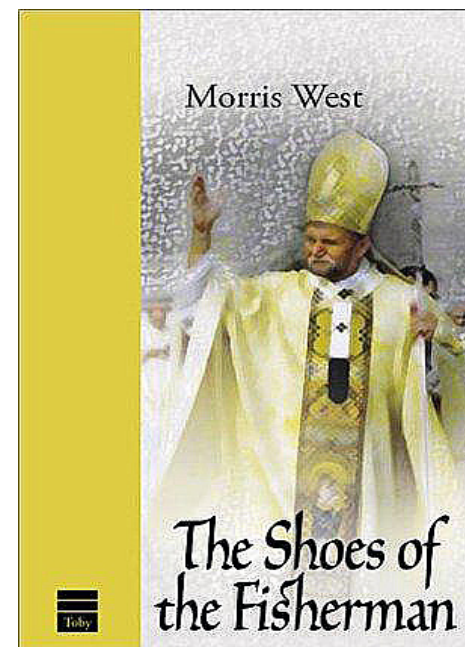
Лакота: Ми повинні підготувати справжню християнську революцію: праця для всіх, хліб для всіх, гідність для кожної людини.

Кардинал Леоне: Однак без насильства!

Лакота: Пробачте, але насильство – це відповідь на ситуацію, яка стала нестерпною, хіба ж ні?

Кардинал Леоне: Справді?

Лакота: У сибірських лаграх нас морили голодом і поводитися з нами брутально. Я

крав. Я крав хліб, крихтами якого годував чоловіка, якому охоронець поламав щелепи. Рятуючи мого товариша, я бився із конвоїром, міг його вбити. Це було жахливе пережиття: я, єпископ, міг вбити людину.

Кардинал Рінальдї: Отже, Ви, як єпископ, схвалили б громадські заворушення?

Лакота: Можливо, мені б довелося прийняти це як ціну за соціальні зміни.

Кардинал Рінальдї: Ви ходите по моральному канату!

Лакота: Нам усім доводиться по ньому йти – це ціна, яку ми платимо за привілей бути людиною.

Кардинал Рінальдї: А що, коли б Ви дійсно вбили охоронця?

Лакота: Не знаю, не знаю, Еміненціє. Знаю, що ми живемо в брутальному світі; діти Божі віддані під нашу опіку, і якщо нам доведеться боротися – боротимемося.

Вечір, 9-го лютого 1963 року. Холодна війна сягає апогею. Джон Ф. Кеннеді – Президент США; Микита Хрущов – лідер ССРСР; Іван XXIII – Глава Вселенської Церкви.

Альпійський експрес мчить з Північної Італії до Риму. Завіса таємничості огортає цю подорож з огляду на одного пасажера. На станції Орте потяг зупиняється, двоє високопосадових духовних входять до вагону. Це Ватиканська агентура у своєму найкращому вигляді. Таємничого мандрівника шойно випустили із советського лагру в Сибірі. Хрущов особисто брав участь у звільненні пасажера, якого було засуджено та ув'язнено як «ворога радянського народу». Потяг прибуває до Риму з тридцятихвилинним запізненням. З вокзалу таємничий пасажир в товаристві одного із високопоставлених духовних, який всів до вагону на станції Орте, прибуває до монастиря у Гроттаферрата. Другий урядовець їде до Ватикану, прибуваючи до місця свого призначення рівно опівночі. Тут, обабіч кімнати Святішого Отця Івана XXIII, Архієпископ Лоріс

Патріарх Йосиф Сліпий у супроводі монахів монастиря св. Ніля у Гроттаферрата. 1963 р. (світлина: з архівів ТСС А)

* Григорій Лакота, єпископ-помічник Перемишльський, помер у Воркуті на Сибірі 1951 року.

* Павло Гойдич, єпископ Пряшівський, ув'язнений 1950 року, помер в чеському концтаборі 19 липня 1960 року.

* Йосафат Коциловський, єпарх Перемишльський, Саноцький та Самбірський, помер в тюрмі 21 серпня 1947 року.

* Августин Волошин, Президент Незалежної Карпато-Української Республіки 1938 року. Страчений советами 1945 року.

* Теодор Ромжа, єпископ Мукачівський та Ужгородський, помер внаслідок дорожньо-транспортної «аварії» з советським військовим автотранспортом 1 листопада 1947 року.

* Іван Лятишевський, єпископ-помічник Станіславівський, помер як Ісповідник Віри після десяти років советських тюрем 1957 року.

Переклад з англійської: Ірини Іванкович

ПРО АВТОРА.

Андрій Тома Каня є Директором духовності у *Aquinas College, Маннінг (Австралія)*. До цього викладав у Школі Релігійної освіти при Університеті Нотр Дамм (Австралія), та в Католицькому Інституті Західної Австралії при Університеті Едіт Кован та Куртис. 2007 року, д-р А. Каня обійняв посаду наукового дослідника-відвідувача Оксфордського Університету (Blackfriars Hall), а наступного року – молодшого наукового працівника цього ж Університету.

Окрім дописування до журналу *Catholica*, д-р Каня співпрацює із часописами: *The London Tablet, The Journal of Religious Education, The Australasian Catholic Record, New Blackfriars, AD 2000, Church and Life (український журнал), The Record Newspaper*. Він належить до Української Католицької Церкви і цікавиться питаннями екуменізму та сучасних проблем вчителів релігії.

Беатифікаційний процес Кардинала Йосифа Сліпого триває.

ПРИМІТКИ:

[1]. Міністер Джуліо Андреотті так описав приїзд до Риму Митрополита Сліпого, який прибув майже інкогніто: *«Коли Ви прибули до цього міста, ми, католики Риму, привітали Вас особливою тишею. Дивен наш світ, світ, в якому кожного огортає страх перед тим, що гонитель посунеться до ще більшого зла, аніж він спричинив дотепер. Нам хотілося б вітати Вас із тією ж непогамованою радістю, з якою християни Риму вітали св. Петра».*

[2]. Сліпий сказав Папі Іванові XXIII, що в часі свого ув'язнення в Сибірі він служив як, католикам, так і православним, не лише як «єпископ», але як їхній спів-в'язень. Митрополит перебував у вагоні в'язнів, який був причеплений до потягу, котрим подорожував Росією віце-президент США Никсон 1953 року. Сліпий чудом витримав цю подорож тільки завдяки тому, що інші в'язні примостили його біля вікна. Таким чином, представник найпотужнішої світової демократії несвідомо супроводжував Митрополита до місця його наступного ув'язнення.

[3]. Див.: Пій XII, ***Orientalis Omnes*** – Звернення Папи до Української Католицької Церкви: *«Возлюблені у Христі, ми вважаємо, що немає для нас кращого способу, аби поновити нашу батьківську настанову, аніж підсумувати її словами Апостола Павла із його послань: «Пильнуйте! Будьте непохитні у вірі своїй! Будьте мужні й міцні!» (Кор. 16, 13), «Слухайтеся ваших наставників і коріться» (Євр. 13, 17), ваших єпископів та священників, коли вони дають Вам вказівки для Вашого спасіння та згідно з вченням Церкви. Чиніть опір усьому, що будь-яким чином шкодить Вашій вірі. Будьте готові пильно «зберігати єдність духа в союзі миру. Одне тіло, один дух, як і були ви покликані в одній надії вашого покликання» (Єф. 4, 3). У кожному стражданні та труднощах пам'ятайте, «що страждання теперішнього часу нічого не варті супроти тієї слави, що має з'явитися в нас» (Рим. 8, 18). «Господь же вірний і він вас зміцнить, і збереже від злого» (2 Сол. 3, 3).*

[4]. *Монсенйор Петро Вергун, Апостольський Візитатор українців католиків у Німеччині та Західній Європі. Заарештований 1945 року, вивезений на Сибір, де помер 7 лютого 1957 року.

* Никита Будка, єпископ-помічник Львівської архієпархії, помер на заслання в Сибірі 6 жовтня 1949 року.

* Григорій Хомишин, єпарх Станіславівський, помер в тюрмі 17 січня 1947 року.

* Миколай Чарнецький, Апостольський Візитатор на Волині, помер 2 квітня 1959 року після 12-літнього ув'язнення в Сибірі.

Каповілла нашвидкоруч пише повідомлення і просуває його під двері палати Понтифіка. У записці говориться:

«Святіший Отче! Я повернувся опівночі. Митрополит Сліпий прибув безпечно. Він глибоко вдячний Його Святості. Він подивляв Ваші дари і сказав: «Коли б Папа Іван у своїй великодушності не причинився до цього, я б, мабуть, уже не жив»... Він створює враження мудрої людини, сильної і водночас доброї» (Hebblethwaite, 1984, с. 476)[1].

Патріарх Йосиф Сліпий під час третьої сесії II Ватиканського собору, жовтень 1964 р. (світлина: з архівів ТСС А)

За іронією долі, саме «опікун» Папа був не тільки ініціатором скликання Другого Ватиканського собору, але й тим, хто стримав початок нарад до приїзду Кардинала Йосифа Сліпого, вживши усіх можливих політичних засобів, яких вимагала така рішучість. Як відомо, навіть Президент Кеннеді був залучений до переговорів в справі звільнення Митрополита Сліпого з 18-літнього ув'язнення. [2]

Остаточне рішення в цій справі прийняла Верховна Рада СРСР 12 січня 1963 року із умовою про те, що Кардинал ніколи не повернеться в Україну.

Наступного дня, себто 10 лютого, Папа Іван посвячує наріжний камінь коледжу Ломбарді. Він звертається до присутніх такими словами: *«Учора ввечері зі Східної Європи надійшла зворушлива та втішаючи благодать, за яку я покійно дякую Богові»* (Hebblethwaite, 1984, с. 477). Лише ввечері того дня зустрілися врешті Святіший Отець та Митрополит.

Коридором Апостольських Палат Ватикану крокує високий, сивобородий чоловік. Його очі віддзеркалюють роки глибоко вкоріненого страждання та мук. В кінці вестибюлю він зауважує невисокого зросту постать, зодягнену в біле вбрання, і пришвидшує хід. Не зважаючи на біль, який пронизує його кінцівки, він клякає. Архієпископ Каповілла, секретар Папи Івана XXIII, згодом писав:

«То Катакомбна Церква стояла навколішках перед Намісником Христа: Церква свідчення, не слів; Церква історії, не скороминуших новин. Все ще на колінах, Митрополит Сліпий промовив слова, які закарбувались в моїй пам'яті, висловивши ревну віру, нерозривну злуку з Апостольським Престолом, рішучість жити і зробити усе можливе для свого народу» (Giampaolo Mattei, L'Osservatore Romano, січень 2001).

Каповілла продовжує:

«Коли Папа Іван побачив, що Сліпий пав ниць і цілував його ноги, він поспішив підняти його з колін, цитуючи фразу з Наслідування Христа: "O felix hora quando Iesus vocat de lacrymis ad gaudium spiritus" (Щаслива година, коли Ісус кличе нас зі сліз до радості духа). Митрополит відповів цитатою з Ісаї: "Які гарні на горах ноги благовісника, що спасіння звіщає". І додав: "Ваша Святосте, я вдячний Вам за те, що визволили мене із темниці". За мить знову промовив, цитуючи Давида: "Мій Бог послав Свого Ангола, і позамикав пащі левів, і вони не пошкодили мені"» (Giampaolo Mattei, L'Osservatore Romano, січень 2001).

Після цього Папа Іван XXIII веде Митрополита Сліпого у приватну папську каплицю. Тут Митрополит Сліпий передає Понтифікові мапу Советського Союзу із позначеннями місцезнаходжень численних ГУЛАГів. З цього моменту Папа Іван XXIII тримає цю мапу біля свого ліжка, молячись щовечора за незчисленні невинні жертви, які перебувають в ув'язненні. Іван XXIII написав на ній: *«Серцю найближчі ті, які географічно найбільш віддалені; молитва спішить до тих, хто найбільше потребує зрозуміння і любови» (Hebblethwaite, 1984, с. 477).*

Після смерті Митрополита Андрея Шептицького, Йосиф Сліпий став Головою Української Греко-Католицької Церкви. Його заарештовано 11 квітня 1945 року в Катедрі св. Юра у Львові та засуджено 3 червня 1946 року до восьми років каторжних робіт у советських ГУЛАГах. Згодом, коли стало відомим, що Митрополит намагався переслати пастирські листи до священників та мирян в Україні, термін ув'язнення продовжено на наступних сім років [3]. Очевидно, ніхто із церковних ієрархів, яких, подібно як Йосифа Сліпого, було заарештовано, не дочекався 1963 року. Совети цілковито «вичистили» УГКЦ: список усіх вбитих вказує на систематичність способу, у який комуністичний режим намагався нанести смертельний удар по осердю українського католицизму [4].

«Постоли рибалки»

З часу вибору польського Кардинала Кароля Войтили, Краківського архієпископа, на Вселенський Престіл, головного героя повісті Морриса Веста

«Постоли рибалки», яка побачила світ 1963 року, помилково ототожнювали із особою нині бл. Івана Павла II. Однак таке порівняння втрачає усю гостроту життєвої історії Верховного Архієпископа Львова, який стає керманичем Вселенської Церкви, а також дилему, яку цей вибір міг би створити в лоні Католицької Церкви.

Митрополит Кирило Лакота в дійсності ніколи не існував, принаймні як єдина особа; натомість історія Вестівського героя побудована на житті двох реальних постатей: Кардинала Йосифа Сліпого, Глави Української Греко-Католицької Церкви, та Григорія Лакоти, єпископа-помічника Перемишльської єпархії, одного із ієрархів УГКЦ, яких страчено в советських тюрмах.

Як керманіч Української Греко-Католицької Церкви, Кардинал Йосиф Сліпий майже дочекався падіння комунізму, відійшовши у вічність на декілька років перед проголошенням Незалежності України. На момент своєї смерті, він відслужив сорок літ як Патріярх своєї Церкви, з яких лише 6 місяців - на терені рідного Львівського Престолу.

У своєму жалібному слові з приводу смерті Патріярха Йосифа у 1984 році, Президент США Рональд Рейган зазначив: *«Відданість Патріярха Сліпого Богові та свободі людей була непохитною навіть за умов покарання та вигнання за його переконання. Завдяки свідченню його життя, він став символом сили Всевишнього та людського духа. Ним він залишиться не лише у пам'яті українців, а й людей доброї волі усіх народів».*

Йосиф Сліпий, людина, яка віддала своє життя збереженню та захисту найбільшій катакомбній Церкві, безперечно радів би сучасній свободі свого народу та зростаючій потужності Церкви в Україні. Хоча Патріярх ніколи не сягнув вершин Понтифікату, як його герой у повісті Морриса Веста, він сягнув вершин духовної витривалості, яка забезпечить йому місце серед святих Вселенської Церкви. Особисті спогади Блаженнішого свідчать про цю велич його духа:

«Нічне ув'язнення, таємні судилища, нескінченні допити і підглядання, моральні і фізичні знущання й упокорення, катування, морення голодом; нечестиві слідчі і судді, а перед ними я, безборонний в'язень-каторжник, „німий свідок Церкви”, що, знеможений, фізично і психічно вичерпаний, дає свідчення своїй рідній мовчазній і на смерть приреченій Церкві... І в'язень-каторжник бачив, що і його шлях „на краю землі” кінчався приреченням на смерть!

Силу на оцьому моєму хресному шляху В'язня Христа ради давала мені свідомість, що цим шляхом іде також зо мною моє духовне стадо, мій рідний Український нарід, всі владики, священники, вірні, батьки і матері, малолітні діти, жертовна молодь і безпомічні старці. Я не самотній!» (Заповіт Патріярха Йосифа, с. 3 – прим. перекладача).